

Тамара Каганович

Скарб зі Староконки

«Можна померти в будь-який момент, і нічого з того,
що було тобі дорогим, уже не буде важливим для інших.
Просто прийдуть чужі люди, затопчуть твої сліди...»

Поліна Санаєва

Мабуть, це був перший теплий і сонячний ранок тієї весни. До Песаха в Одесі завжди холодно й дощить – а тут!..

Вихідний день, і сонце вигнало на вулицю, на Божий світ, здається, все населення міста. Чому ми вирішили прогулятися саме на Староконку, одному Богу відомо. Здається, Кості знадобилися якісь особливі свердла чи шурупи, а мені захотілося поритися в старих фотографіях, книгах і різному антикварному барахлі, яке суботами та неділями продавці викладають просто на асфальт. Не подумайте, що перед вами звичайний блошиний ринок, яких багато в кожному місті. Староконний – легендарне місце в самому серці Молдаванки, найстаріший з одеських базарів. Щоправда, при його заснуванні у 1833 році його назвали менш доброзвучно – Скотський. Тут колись, ще за графа Воронцова, торгували кіньми для знаменитих Новоросійських перегонів. Тепер, звісно, часи змінилися, і замість коней на Староконці ви швидше придбаєте морську свинку, папугу чи рибок, а котика чи песика наприкінці базарного дня можете забрати біля місцевого смітника зовсім безплатно.

Тільки на вихідних ринок розливається за свої межі, захоплюючи кілька кварталів навколо. Два дні на тиждень тут панують продавці старовини, колекціонери та перекупники.

У гарні дні галасливі й строкаті хвилі блошиної торгівлі сягають аж Старопортофранківської вулиці.

Виходячи з трамвая № 5, ти одразу потрапляєш у цей вир. Вибратися з нього неможливо, чинити опір безглуздо. Рухайся вперед, віддавши себе на волю хвиль, прямо вулицею Ясинівського, повз легендарну французьку школу № 10, повз виробничий комбінат оперного театру (так, у тій високій будівлі без вікон у величезній залі художники розписують декорації для майбутніх вистав, а поруч у своїх майстернях працюють костюмери, шевці й бутафори, але ніхто цього не бачить і не знає). Пливи далі, не намагаючись знайти берег – його немає. Ліворуч жінки невизначеного віку продають дитяче взуття, іграшки та одяг. Як морські сигнальні прапори, на натягнутих мотузках розвішані блузки, спідниці, сорочки, іноді навіть бюстгальтери всіх кольорів і розмірів. Праворуч продавці посуду розклали свій товар, потіснивши скромного продавця годинників і сковорідок. А там, далі, продають новий унітаз, протигаз і старі мобільні телефони. Не пропустіть поворот на вулицю Серова – він одразу за торговцем годинниками й пластинками. Якщо вас не цікавить будильник часів молодості вашої бабусі чи вініл із концертом Карела Гота, пливіть далі – там найцікавіше: книги, порцеляна і, якщо пощастить, старі фотографії.

Продавці – це окрема тема. Досвідчене око завсідника Староконки одразу відрізняє перекупника від власника чи новачка від аборигена блошиного світу. Перекупників цікавлять гроші. Нічого особистого – просто бізнес, як казали італійські гангстери в американських фільмах. З ними можна торгуватися. Можна піти, потім повернутися, торгуватися ще раз і врешті щось купити, навіть якщо воно вам не потрібне. Але хіба можна не придбати щось у такого милого чоловіка, який розхвалює свій товар, як шадхен безприданницю!

Зовсім інша справа – власники! Вони свій товар абикому не продадуть. Спочатку поспостерігають за вами з боку, потім заведуть розмову, з'ясовуючи серйозність ваших намірів. Батько нареченої так не придивляється до жениха, як власник-колекціонер до свого потенційного покупця:

– Скажіть: скільки коштує ця книга?

- Яка?
- Ось ця, про Одесу.
- У мене тут усі книги про Одесу.
- І зібрання творів Леніна?
- Звісно!
- Але ж Ленін в Одесі не був!
- А ви, бачу, розумієтеся. І яка книга вас цікавить?
- Ось ця.
- Ця не продається.
- А чого ж вона тут лежить?
- Вона обмінюється.
- На що?
- На портрети американського президента.
- Чому так дорого?
- Яке дорого! Портрети ще намалюєте, а ця книга у мене одна.

І взагалі в усій Одесі одна.

- Так чого ж ви її на Староконку принесли?
- Щоб усі позаздрили.

І він має рацію! Часто колекціонери приносять свої скарби на Староконку не для продажу, а для спілкування. Книги й фотографії, монети й марки, платівки й годинники, портсигари, листівки, навіть дитячі солдатиків – це гордість їхнього власника й величезна частина його життя. Хіба таке можна продати? У крайньому разі обміняти на щось для себе ще більш цікаве.

Продають свої колекції такі власники лише у випадку крайньої потреби. Один Бог знає, які страждання переживає душа колекціонера, змушеного розлучитися зі своїм скарбом, своїм сенсом життя. Якось я була свідком такої сумної ситуації. Один дідусь продавав книги, любовно розставлені не на землі, а на валізі, в якій вони, очевидно, і приїхали на Староконку. Це були не пошарпані старі томи, а охайні видання, від яких ще пахло домашньою бібліотекою. Господар – один із найстаріших одеських книголюбів – відірвав їх від серця, щоб роздобути гроші на ліки для дружини.

Торгівля в нього йшла погано, товар був специфічний і не ходовий – здебільшого спеціальна література, критика й мемуари першої половини XIX століття. Напевно, того дня я була його

єдиним покупцем. Ми трохи поговорили, він розпитував, хто я і чим займаюся. Дізнавшись, що я філолог і журналіст, помітно заспокоївся, але все ж довго не хотів віддавати мені в руки невеликий томик «Бібліофіли пушкінської пори» – гладив, прощався з ним. А потім раптом сам запропонував: «Хочете, я вам підпишу?». І вивів розмашисто: «На згадку. З бібліотеки Мирона Бельського».

Далі буде

